

ZPRÁVY ČESKÉ SPOLEČNOSTI RUKOPISNÉ

Vydává Česká společnost rukopisná. — Řídí redakční kruh. — Vychází nejméně čtyřikrát do roka. — Nákladem vlastním, v gen. komisi nakladatelství Ot. Janáček nást., Praha II., Palackého 11. — Příspěvky atd., adresujte Společnosti, Praha I., Konviktská 5. Čís. šek. účtu: Praha 4501. — Tiskne a expeduje knihtiskárna Ot. Janáček nást., Praha II., Palackého 11. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Používání novin. známek povoleno výnosem řed. pošt. a telegrafů v Praze č. 252.769/VII-1925 a 15.581/VII-1936. — Cena jednoho čísla K 2.—, pro členy Společnosti zdarma.

Řada II.

V PRAZE 1. listopadu 1940.

Číslo 8.-9.

Dr. Vladimír Zákřejs:

Brána „Přesvltavu“ v metodě topografické.

Tak jmenovali bránu, jež ve výši valů, dodnes tak zvaných (tedy nad zahrádkami domů v ulici Sněmovní [»Ve zlaté studni«] v Praze III.), bránila hrad pražský od útoku z jihu (tedy směrem od nynějšího náměstí malostranského); jí procházela cesta, pravostanná serpentina, jejíž zbytek tu dosud jest jako ulice Sněmovní. Hosté procházející hradem pražským od západu (přes město Hradčany) k řece Vltavě, procházeli branou tou k brodu, později mostu dřevěnému, Juditinu, Karlovu, a přes řeku Vltavu na tržiště (staroměstské) a po pravém břehu Vltavským na Vyšehrad. Brána »Přesvltavu« jest historický fakt. Je vykreslena na starých prospektech; kde je cesta, byla i brána; po cestě k ní možno kousek jíti až k domu »Ve zlaté studni«, kde jest dnes propast, vzniklá odkopávkou. A není snad bez významu stará místní pověst, že sv. Václav s Podivínem chodili do Prahy tajnou chodbou, vycházející z hradu a ústící do některého domu na náměstí Sněmovní. Můj domácí, malíř K. L. Klusáček, ji dlouho hledal. Sám jsem tu totiž bydlil několik let i zabýval se po léta Malou Stranou a Hradčany z povinnosti úřední. A mohl bych tím skončiti svůj výklad o té bráně, jako svůj nejkratší článek.

Ale pro naši bránu Přesvltavu veden byl a snad i dosud vede se spor, pro neporozumění formě osídlení, jaká byla v r. 1004, kdy hrad Pražský dobyt byl na Polanech. Proto v první řadě zdůrazňuji důležitý atribut gradu, nucenou obligatorní průchoditost, jako u pevností vikingských; doklad k tomu plyne z rekonstrukce Dobroslavského Chlumce (Hradce Králové), kdež vidíme, jaká vojenská zařízení byla ve stol. VII. O tom více v Osvětě Lidu, (roč. XLII.) č. 51. O minulosti Hradce Králové, (roč. XLIII.) č. 3. O minulosti Hradce Králové, č. 13 Hradec Králové v 7. století po Kristu, č. 15 Tvář Hradce v VII. stol. po Kr., č. 30. Ještě k tvářnosti Hradce Králové v VII. stol. po Kr.

Cesta taková pro účely vojenské upravená, je hlavní podstatou každého hradního založení a brána Přesvltavu je proto dokonce integrující součástí tehdejší Prahy. Ta měla tři základní složky: tržiště (Ibrahim Ibn Jakub 965), hrad Vyšehrad a hrad Prahu. Hradem Prahou vedl jediný přístup přes tržiště pražské od západu, Vyšehradem od jihu. Na cestě od

vltavského brodu na hrad udál se zázrak u žaláře, (v místech potomního kostela sv. Václava), u domu později »u Montágů«, o němž vykládá Hájek k r. 932 při přenesení ostatků svatého Václava na hrad Prahu. Tudy šla cesta na Hrad, přes náměstí nyní Sněmovní. Vedení této cesty, přímočaré, na strážní věž pod hradem, souhlasí s principy opevnění vikingským a Samovým. A k r. 1241 praví Dalimil o Václavovi I., (podle Flajšhanse) »Král jal se Prahu zdí hraditi a s hradu cesty k řece jal se zdmi činiti«. Tak naše cesta i r. 1310—1318 Dalimilem dosvědčena; na severu hradu nebylo nikdy brány, branka na Opyši byla vždy jen podřadná. (V r. 1276 zdržovali se na Opyši ještě vlci, tudíž branka neuzívána často.) V. A. Svoboda a po něm W. W. Tomek kladli bránu přes Vltavu až k řece. Goll, ač byl mladší, vyplnil zoufalým tápáním o tom mnohé stránky svého proslulého Historického Rozboru; nevěděl zprvu pro nevědomost nezaviněnou, (ač Dr. Luboš Jeřábek o podzemí pražského hradu mně již před 40 lety vyprávěl), ale i později, ač důrazně upozorněn, přece setrval na svém tvrzení. Vysvětlení je tu snadné, protože starší kronikáři předpokládali bránu Přesvltavu jako obecně známou věc, takže ten, kdo nezná onu bránu, si ji z jejích líčení nevykouzlí, a mladší kronikáři nedovedou vybavit své líčení ze zajetí představ podoby Prahy pozdější, — ale pravda o výstavbě hradu, doložená ve století X., nedá se umlčeti. Kdo o bráně ví aspoň z Koldovy publikace vykopávek arch. Fialy, tomu jsou jasna všechna líčení, zvláště nejdokonalejší z nich, v RK.

Dle Křišťana »Slované Čechové«, ač »nerozumná zvířata«, »založili hrad a dali mu jméno Praha« (Překlad Pekařův) v době Libušiny. Dosvědčen tu dále most Vltavský v době sv. Václava a cesty francouzských kupců z Prahy. Křišťanova legenda klade se k r. 992.

Dle Rukopisu Královédvorského byl v r. 1004 kolem hradu Prahy prales. Vojáci, za prvního jitra a v mlze, scházejí s Petřínou na úpatí hradu pražského, vyplazí se vzhůru, položí se u samé brány Přesvltavu, tedy správně v (hradě) Praze, a zahalí zbraně, aby se neblýskaly. Aleš celý manévra a válečnou lest správně vycítil (Wiesnerovo vydání Aleš-Zákřejs, 1886, str. 29); pastýř se stádem pro-

ráží průchod útočníkům a působí zmatek mezi obránci hradu. Most přes valy na bráně byl asi padací; zaražené korouhve mají jako vzpěry zamezení jeho vytážení. (Na prouzcích RK je zmínka o Vyšehradu, dvakrát o Praze.) O nejasném výrazu »přiekopy« našel jsem v pozůstalosti otcově v r. 1940 výpisek: »překopy« cf. Sipare, Br. Gl. 437, tedy novočesky: »překotně«. Ale zase doklad z r. 1247: »super unum fossatum, quod vulgo p r i e k o p a dicitur«. (V. Bobek.)

Kosmas z r. 1125 klade událost k r. 1002 (znal sice text RZ, neznal však texty z RK), připomíná, že »Vyšehrad zůstal nepoškozen a nedobytný«. O bráně nemá Kosmas nic, uvádí však, že »most byl stržen na úklady nepřátelů« a že »přečetní na útěku po příkré cestě, kde se obecně říká na Opyši hradu, v úzké zadní brance pro těsnost východu se umačkali«. Patrně, že Kosmas chyboval, když neužil epických zpěvů, z nichž verse z RK je soudobá k r. 1004, druhá, u Hájka připomínaná, je mladší, poněvadž byla rýmovaná; podobný to případ jako: Kosmas-Kronika Dalimilova.

Pěkně líčí poměry, jaké tu byly. M. Schäferová, v Nár. Pol. 1. VI. 37.

Srovnáním všech těchto vylíčení a studiem topografického obrazu Prahy v r. 1004 dojdeme k analýze vojenské taktiky dobyvatelů v tomto pořadí: 1. Ležení na Strahově, 2. Úmluva s pastuchou, 3. Přivedení útočníků na hrad pražský a příprava k útoku vojskem, těsně před branou (tedy na hradě Praze) ležícím, 4. Útok na spuštěný most a dobytí hradu, 5. Panika polské posádky. Věc je tak zajímavá a určitá, že umožňuje vypracování plánu a kritický rozbor zpráv jednotlivých kronikářů; vyžaduje však za daných poměrů zvláštní publikace, jež jest připravena pod názvem: Dobytí Prahy 1004. (Tak i podán důkaz o Bitvě u Olomouce 1241 a bude podán o Bitvě pod Hostýnem 1241 a o Bitvě pod Troskami 1203.)

Kdo se nechce dlouho zabývat zmatky literárními, jež byly katastrofálně douzleny Gollem r. 1886, tomu postačí některé názorné obrázky Prahy.

Tak nejstarší pohled na Prahu, dřevoryt německých mistrů M. Wolgemutha a W. Pleydenwurfa

Praha podle „Liber cronicarum“ r. 1493. „Brána přes Vltavu“ ve zdi pod záp. věží svatovítskou.

Dalimil (1309—1318) vykládá, že Vyšehrad nápor vydržel. Podle Dalimila pastucha na mostě hradním, který byl padací, troubou zavolal vojsko ze Strahovského lesa, kde tedy ležela záloha. Dobyvatelé stáli ve středu hradu, Poláci překvapení plazili se se straně, tedy do údolí Brusnice. Celé líčení však je nijaké.

Hájek z r. 1541 k r. 1004 (Kronika Česká, vydání Flajšhansovo, II. díl, str. 195—197) líčí událost podle nějaké starší epické písně veršované a rýmované (náleží Flajšhansův) velmi podrobně, situačně výstižně, tudíž správně. Útočníci dohodli se s pastýřem, který pásal pod Petřínem, »aby tím raněji stádo žena (rozuměj do hradu) kázal most spustiti«. Útočníci ještě v noci došli až na most dřevěný (hradní), kde čekali »blízko od mostu zdvihnutého (neb byla mlha)«. (Proto Vltava se kouřila v ranní páře.) Tu očekávali »spuštění mostu«. Branný se hádá, proč tak časné pastýř stádo žene. Pastýř na spuštěném mostě troubí, útočníci rychle na most vskočili, (rozuměj z valů), Poláci z polovice nazí utíkají, »někteří pak do vody běžíce, mnozí v ní ztonuli« (tedy na Rybářích).

Předloha Hájkova k dobytí hradu Prahy na Polanech r. 1004 měla týž rytmus jako Oldřich (metricky řečeno: pětistopý verš trochejský); zachovaný celý verš: »proč by směl tak ráno stádo hnáti«. Rýmy zachované: domlúvati - hnáti, nohavice - více.

z »Liber cronicarum« dr. H. Schedela z r. 1493. Zde je vykreslena celá cesta, brána Přesvltavu a padací most.

Brána přes Vltavu se nám objevuje ještě dne 2. června 1541 v úloze tragické. Dle líčení vznikl tehdy v podhradí strašlivý oheň, který přenesla ohněm vznícená a vedrem vyprahlá tráva až na valy a tu branou do hradu, kde nakonec zbyly jen Daliborka a Černá věž neporušeny. Mohl tedy i Hájek bránu tu dobře znáti i situaci — nedal-li přednost prostému přepisování, aniž si valně lámal hlavu s rekonstrukcí celého děje z r. 1004.

K r. 1602: Na panoramatu Prahy Jana Willenberga, kresleného k Diadochu B. Paprockého, jest zřejmě vyznačena brána Přesvltavu v podobě mohutné čtverhranné věže, zřetelně jsou valy a hradby bezpochyby Václavovy. Celý svah dolů je ještě holý. Není tu však už mostu, ani stálého, ani padacího, asi důsledek požáru v r. 1541.

Na prospektu Sadelerově v r. 1606 je zřetelná cesta (téměř vodorovná, před valy), původní pravostranná serpentina není vyloučena. Vedle objektu, vyznačeného 14. pod věží svatovítskou, zřetelně vykreslena brána Přesvltavu.

Na plánu Malé Strany od Samuela Globice z roku 1678 jest také náčrt zbytku staré cesty k bráně »Přesvltavu«.

Na okraji plánu Čech (Totius Regni Bohemiae mappa chorografico-mineralogico-hydraulico-commercialis etc.) vydaného nákladem Antaria et Comp. r. 1808 jest pohled na hrad pražský, na němž je zřetelně cesta ze Sněmovní ulice na hrad a brána Přesvltavu v původní podobě.

Majice vědomost a jistotu o bráně Přesvltavu, a to

dávno před r. 1004 a přehlízejíce znovu své kronikáře, docházíme při čtení Historického Rozboru Gollova z r. 1886 i F. M. Bartošovy práce z doby nedávné k poznatku, že vždy a všude rozbor starých kronikářů má býti doprovázen ohledáním místa samého a rekonstrukcí děje podle topografických poměrů.

Dr. Josef Salaba:

Písařská škola sázavského kláštera.

V 2. svazku Fontes rer. bohém. vydali Emler a Tomek jakožto pokračování kroniky Kosmovy také t. zv. Sázavskou kroniku, jež zachována toliko ve dvou rukopisech, drážďanském a vídeňském.

Sázavskou kroniku psal mnich sázavského kláštera někdy po r. 1150 až přes r. 1173. Je to obvyklá kronika, která navazuje na Kosmu r. 1126 a zvláště mnoho se obírá opatem Silvestrem (1134—1161), ale i o založení kláštera a o jeho začátcích až po r. 1100 se dovídáme zajímavé věci. Kronikář píše o tom, že klášter ten založil poustevník Prokop (Boemicus) »sclavonicis litteris a sanctissimo Quirillo episcopo quondam inventis et statutis canonice admodum imbutus« (vyučení ve slovanském písmu kdysi vynalezeném sv. biskupem Cyrilem a kanonicky potvrzeném). Dále vypráví o smrti tohoto světce a jeho proroctví. Dva dny před svou smrtí povolal k sobě svého synovce Víta a syna svého Emmerama a řekl jim, že brzy po jeho úmrtí nastanou proti nim pomluvy a pronásledování, takže konečně budou vyhnáni do ciziny a klášter bude vydán cizincům. Vyhnanství to bude trvat 6 let: skutečně opat Vít odešel do Uher. Sv. Prokop je napomenul: Nolite a fide naufragare et fratres vestros confirmate. (Neodpadávejte od víry a bratři svých utvrzujte.)

Smýšlení i citění kronikáře vůči cyrilomethodějštině je viditelné z rozhorlených slov nad vyhnáním slovanských mnichů ze Sázavy: Instigante zelo diaboli multi aemuli fictitia venenosa conspirantes... atd. O inextricabilis malitiae zelus, o invidia detestanda, omnimode malitia conglobata, ignis inextinguibilis!

Humorně dopadá další vypravování o tom, jak se dařilo novému opatovi po odchodu slovanských mnichů. Ráno jde nový opat do kostela. Tu ho zastaví sv. Prokop a táže se ho, co tam dělá. Toto vidění se opakuje po tři dny. Sv. Prokop, vida, že nechápavý opat kláštera neopouští, čtvrtého dne ztluče svoji opatskou berlou opata »hominem turbida indignatione plenum«. Nový opat (ježž kronikář velmi haní), prchá poté k vévodovi (Spytihněvovi), který, slyše o věci, žasne, diví se a až k své, ostatně brzké smrti, je o tom všem na rozpacích i pochybách. Vratislav II., první český král, ihned po svém nastoupení povolal sv. Víta zpět z Uher do Sázavy. Po smrti opatů Víta a Emmerama nastupuje onen známý opat Božetěch, zvěčnělý Třebízským. Tento uměl přesličně (venustissime) malovati, říti i řezati ze dřeva i z kamene i soustruhovati z kosti »peroptime«, kostel velmi rozšířil do šířky i výšky, vší okrasou jej chvalitebně ozdobil, opatřil zvon, kříže a pokrývky překrásné atd., jak to lze viděti až do dnešního dne (praví kronikář).

Je pochopitelné, že opat tak ve všem a zvláště v umění výtvarném výtečný, jako byl Božetěch, byl i ctižádostivý. Vida, že je z církevních hodnostářů u Vratislava nejvíce oblíben, korunoval téhož Vratislava II. r. 1086, čímž si osobil právo biskupa. Ježto jinak

v klášteře, jak se zdá, byl dosti přísný, povstaly tam různice, oživené závistí zvenčí i hněvem biskupa Kosmy. Původci byli zejména tři bratři. Proti Božetěchovi rozmohl se jed rozhorlení, obvinění proti němu jako hadi, bili jej smyšlenými hanami atd. A tak nerovný Vratislavův nástupce Břetislavův II. r. 1096 slovanské mnichy ze Sázavy vyhnal. Tito tékali i bloudili sem tam až pak se opět vrátili do Sázavy, kdež i umřeli. Ale: »libri linguae eorum deleti omnino et disperditi nequaquam ulterius in eodem loco recitabantur.«

Tyto tradice, či dokonce pamětníky Božetěchovy náš kronikář patrně zastihnul. Od 1096 k 1150 není tak daleko. Chváli, což je pochopitelné, nejen zakladatele kláštera sv. Prokopa, nýbrž rozhorleně brání a vychvaluje i jeho nástupce, opaty Víta, Emmerama a Božetěcha. Výslovné zmínky o slovanských knihách projevují u tohoto mnicha píšíciho latinsky překvapující oddanost době a bohoslužbě cyrilomethodějské, což je důkaz neobyčejně hlubokých kořenů cyrilomethodějštiny v tomto klášteře*) i v okolí. Neobyčejná její síla po celé naší vlasti se projevila ještě mnohem později, kdy Lucemburk ve Francii vychovatel, Karel IV., již rok po svém nastoupení na trůn, zřizuje v Praze klášter slovanský.

Vynikající kulturní činnost doby Božetěchovy přýštila se jistě nejen z jeho neobyčejného výtvarnického a technického talentu, nýbrž i z potřeby. Při velkorysých výtvarných pracích na zvelebení chrámu nebyl Božetěch jistě sám, nýbrž pomáhali mu jeho mniši, a tak můžeme tušiti na Sázavě výtvarnickou školu. A vedle prací malířských, řezbářských, sochařských a kamenických se tam jistě také hojně psalo. Odchodem Vítovým do Uher mnohé knihy slovanské se ztratily. Bylo nutno je nahraditi a prostou objednávkou z jiných klášterů (latinských) nebylo to možno. Nastala nutnost znovu je opsati. Staří mniši, znalí slovanského písma, jistě přenesli své smýšlení a citění i na mladší mnichy. Dokládáme se tu nespornými sympatiemi, které k cyrilomethodějštině jeví ještě pisatel Sázavské kroniky. Ten netoliko velebí slovanského světce sv. Prokopa a jeho nástupce, ale i samo odstranění cyrilomethodějské liturgie ze Sázavy zve dí-

*) Také poměrně brzká sanktifikace sv. Prokopa r. 1205 od Innocence III. je důkazem i po r. 1200 trvajících tradic v tomto klášteře, který se zasazoval o svatořečení svého zakladatele. Dříve se předpokládalo, že svatovojtěšská latinisace církve byla velmi přísně prováděna, avšak nově dokázáno, že i sv. Vojtěch byl slovanského smýšlení a citění. Z toho vychází, že ani bohoslužebné knihy slovanské nebyly z prvních křesťanských kostelů poblíž Prahy vymýceny. To by se pak dobře krylo se zprávou o děkanu Vítovi (1236—1271), že koupil nové knihy liturgické místo starých, sprostých i neužitečných, z nichž vznikaly při bohoslužbě zmatky — velmi pravděpodobně jde o staré knihy slovanské, z nichž ty zmatky mohly vznikat. Pak to však jest dokladem zas jen stále trvajících u nás tradic cyrilomethodějských, jichž lid nemohl zapomenouti a které i Karel IV. hned r. 1347 obnovil.

lem »dábelským«. Z liturgické nutnosti dovozujeme i písarskou tradici na Sázavě. A že tradice a sympatie s kronikářem Sázavským na Sázavě vymřely?

Vše však jde dále. Tehdy existovala pražská kapitula, jakási oposice v zemi. Jejím zástupcem v literatuře je známý kronikář Kosmas, západnický orientovaný, nepřítel nejen pohanství, ale i cyrilomethodějského křesťanství, muž, který se snažil setřít, ovšem marně, se stránek dějin české styky kulturní i vojenské se slovanským východem. Jeho odpor proti každé takové reminiscenci je přímo koniášovský. V jeho době přichází Vratislav II. a z hněvu na pražského biskupa Jaromíra zanedbává pražskou kapitolu a usídli se na Vyšehradě, kdež r. 1088 zakládá a bohatě dotuje slavnou kapitolu vyšehradskou. A proboštové této kapituly jsou i prvými kancléři českých panovníků. A týž Vratislav II. jest to, jenž ihned po svém nastoupení na trůn povolává do země zpět ony slovanské mnichy! Důkaz to tedy jeho cyrilomethodějského smýšlení. Odkud toto smýšlení čerpal, a odkud čerpali svoji znalost písma královští kněžíští písaři vyšehradští, u nichž Vratislav II. tak rád prodléval? A v kterém kulturním středisku byly psány opisy starých bohoslužebných knih a kde se udržovala již od 10. věku samostatná naše cyrilomethodějská literatura?

Rozborem Vostokovské legendy o sv. Václavu dokázal M. Weingart její prvenství mezi plody české literatury. T. j. česká literatura vzniká na základech literatury cyrilomethodějské a existuje již v 10. věku. Cyrilomethodějština byla naším prvním literárním jazykem! Odtud její stopy v Rukopisech, nejstarších textech, psaných již skutečným českým jazykem před vývinem středočeského spisovného nářečí, ale obsahující hojně reminiscence na jazyk staroslovanský. Bez existence literárních snah i v době, kdy písemné památky o domácí literatuře mlčí, nelze si vysvětlit fakt, že na sklonku 13. století objevuje se náhle český literární jazyk již vyhraněný s vysokým stupněm dokonalosti. Chaloupecký již v 2. sv. Svatováclavského sborníku dokazoval trvání literárních snah i ve 12. věku, a právě také v klášteře sv. Prokopa na Sázavě.

Archivář Hrubý se kdysi posmíval, že Václav Hanka chtěl rukopisem Zelenohorským dokázati v Čechách slovanskou školu písarskou. Ale vždyť ta stará písarská škola u nás byla. Hrubého tvrzení je pouhým předpokladem jeho. Obrana Božetěcha a cyrilomethodějštiny v Sázavském klášteře po r. 1150 jest

žádaným důkazem živoucích tradic písma a snad i opisové literatury cyrilomethodějské. Ale Hrubého zjištění písarských slovanských živlů v RZ při dnešním stavu badání nabývá opačné důležitosti, nežli si Hrubý přál. A tak nevolky Hrubý sám přispívá k obraně RZ....

61 Věc RZ je možno sledovati ještě hlouběji. Libušin soud byl nalezen na Zelené Hoře, kterou Šternberkové dostali (a sem se přistěhovali) kol r. 1460. Avšak původním sídlem Šternberků je Šternberk na Sázavě, založený před r. 1242, a to v přímém skoro sousedství téhož kláštera na Sázavě, který byl r. 1421 obsazen od pražských husitů, při čemž mnoho bylo od nich zničeno. Styky Šternberků s klášteřem Sázavským a i dosti blízkým klášteřem na Ostrově jsou nesporné. V obou klášteřích — jako vůbec v řádu benediktinském většinou — bylo značně české smýšlení a cítění.

Jsou-li nespornými sousedské styky Šternberků se sázavským klášteřem, týkají se i smýšlení a cítění téhož kláštera, jakož i kláštera v Ostrově (kde se setkáváme i s určitě českými jmény opatů). Ale potom k těmto vztahům Šternberků k Sázavě musíme připojiti též potomní Zelenou Horu, naleziště to Libušina soudu, který sem byl snad při stěhování přenesen od Sázavy...

Teprve obrana Marešova způsobila, že RZ, který budil podezření víc než RK, začal býti brán vážněji a jeho podstata znovu zkoumána. (Zbývá ještě studium vnitřních souvislostí.) Dnes by se již »podivnost« písma RZ, (která každého paleografa, a pochopitelně i Dobrovského, musila ihned vésti k názoru, že se tu jedná o podvrh), začínala vysvětlovati, neboť stanovisko čisté přírodovědecké, v němž tak vynikl univ. prof. dr. Fr. Mareš (ač předchůdců v tom od dob znamenitého Cordy byla celá řada), je doplněno genetickým stanoviskem paleografa. Vzpomínám na zkušenosti našeho výborného paleografa a vydavatele Emlera, který ve svých přednáškách o paleografii rád zdůrazňoval tento fakt: Mladý mnich učí se písmu u starého mnicha, přejímá s tím tedy také jeho typy písma. A jestliže ten mladý, jsa stár, učí zase nějaké mladé písmu, mohou se tím staré typy dostati snadno do mladších dob a buditi pak naše pochyby. Důvody paleografické nejsou tedy dokonce tak skálopevné, jak se dosud tvrdilo a věřilo. Je potřebí nového a hlubšího zkoumání skutečností.

Karel Třeska:

Hankova vydání RKZ a jejich chyby.

III. Archaisační manie.

I na jiných místech RK jsou změny Hankou provedené jasným svědectvím toho, že on, prý skladatel a pisatel, neznal ceny pravého znění textu a že mu byly cizí problémy, jež se k oněm místům vztahují. Ač ví, že v Oldř. 11 originál má »tichými slovesy hovořili«, přece klade v přepise 1851 a 1852 »hovořichu«. V Jar. 24 orig. má »po jutru«, kdežto Hanka (i v diplomatickém přepise) »po jutřek«. V Jar. 260 má orig. »l'útá búře«, kdežto Hanka »lutá búria«. Někdy se zdá, jakoby považoval tvar o něco delší za »starší«: tak v Čest. 70 místo »protiv« dává (1829) »protivo«.

Tato archaisační manie nám dobře poslouží k určení Hankových (novodobých) rasur v RK: někde to

tiž prováděl změny i v samotném originále, aby tvary vypadaly starožitněji. V Jar. 185 klade »kludno«, i v originále se četlo »kludno«, až 1881 odhalila rasurová komise, že -u- je novodobě provedeno z -i-, takže nutno čísti »klidno«. Taktéž ve v. 210 Jar. z původního »rozhoralé« učinil a četl »rozháralé«, jež se pak stalo základem nč. slovesa »háрати«. V Čest. 109 vyškralab -a v akk. Vlaslav(a), rovněž tak ve v. 192 (správné původní -a čte ve v. 109 jen 1835, ve v. 192 vždy bez -a). V Čest. 125 vyškralab -chu v slově »vrchu« a četl »vršé«, tedy podle svého názoru archaičtěji. V Záb. 79 vymazal -e v akk. »krále« za týmž účelem; v Zbih. 22 podnikl dokonce větší rasuru proto, aby z akk. »krahujce zlobného« dostal »krahujec zlobivý«, a v Jah. 21 z »co« udělal »cie«, t. j. »če«, — avšak zmíněná rasu-

rová konise smyla jeho novodobý inkoust pouhou destilovanou vodou a oživila chemickou cestou pevně držící původní písmo, vpité během staletí do pergamentu. Tak nabyly zejména tyto dvě rasury tím, že byly přepsány Hankou, nesmírně důležitosti, neboť lze z nich vyvoditi přímý důkaz pravosti RK. (Viz Mareš, Pravda o RKZ, str. 189). Rasura -ce v Jel. 31 by mohla býti stará, nebýti toho, že tvar odvozený a tedy mladší nahrazuje tvarem prostým a tedy starším; patrně pochází též od Hanky.

- 23 V Jar. 117 je u Hanky »prosto před pohany«, ač on sám v diplomatickém prepise ví, že je tam zkratka, znamenající »pře«. Totéž platí o »přes (m. »pře«) druhého« v Jar. 258. V Čest. 132 mění Hanka nom. sg. fem. »vojska« na »vojsky« (nom. plur. fem.). V 22 Čest. 144 orig. má »dúbravinu«, Hanka (i v diplomatickém prepise »dúbravu«. V Čest. 147 (r. 1829) proti 24 orig. »»bohóm slávu hlásáše« klade Hanka »bohová« (jako je v Zab. 231). O oprávněnosti této formy nutno říci, že Hanka učinil jen jeden ze svých pokusů o podvodnou archaisaci textu, neboť orig. má v Čest. 147 normální staročeské »bohóm«. V Záb. 217 Hanka (i v diplomatickém prepise) klade »krajinami« m. »krajínú«, tedy případ, obdobný Čest. 144. Ač ví, že v Záb. 29 92 originál má »na hlavu najjistějé«, v prepise přidává »mu«: — na hlavu mu najjistějé, i když se tento dativ rozumí sám sebou a i když jako (domnělý) autor by měl cítiti jeho zbytečnost. Konečně v Kytici 1, ač v diplomatickém prepise má správně podle originálu »uifetsieczek«, přece (1829, 1835, 1851 i 1852) klade stč. 24 »větríček«.

V některých Hankových nedopatřeních pozorujeme, jak jeho archaisační úsilí může býti kříženo jeho nevědomostí. Tak v Jar. 179 má originál pravou perlu starožitnosti, jazykovou vzácnost, o níž oficiální věda neví, odkud by Hanka byl mohl ji čerpati, totiž přičesť trpné »sražem« (od sražeti; Hanka se domníval, že od sraziti, od toho by však musilo zníti »srazím«. Vypravování na tom místě jest velice živé: — Na- 29 stojte! Slavný Vneslav jest právě sražen s náspů šípem! Když však nahlédneme do vyd. z r. 1829, které, jak známo, od originálu se ve prospěch starobylého stavu RK podle představ Hankových uchyluje nejvíce, najdeme tam jen »sražen«! Logický závěr zní: Ten, kdo tvaru »sražem« v r. 1817 mohl užiti, užíval ho zajisté cílevědomě, t. j. za tím účelem, aby zvýšil starožitnost RK. Nemohl proto ve vydání, které vědomě proti originálu tvarovou starožitnost ještě zvyšuje, vynechávati to, co starožitného poskytuje originál. Zde však jest tomu skutečně tak a falsátorská theorie přichází k paradoxu: Hanka vložil do textu archaický útvar jazykový proto, aby jej v nejarchaičtějším vydání pomínil. Věda však nemůže učiti paradoxům. Proto příčina opominutí »sražem« je jiná: Hanka jednoduše neměl k starobylé řeči RK těsného vztahu milujícího autora, jak se mu podkládá.

- 27 Právě tak v Čest. 139 slova »červená« a »lskníeše« přepisuje (1829(!) a 1835) »červená« a »leskníeše«, ač při troše pozornosti musil býti vzdálen toho, aby tvarv staré, bez -e-, nahrazoval uprostřed svého archaisačního úsilí tvary zřejmě novějšími.

V Záb. 53, ač ví, že originál má »jejú hlasy«, přepisuje »jejúže hlasy« (od 1829 stále); tu bychom mohli podotknouti, že opět nearchaisuje, nýbrž zmlazuje »jejú«, příklonkou -že, ač při skládání RKZ se jí dovedl, jakožto znaku mladšího, znamenitě vystříhati.

IV. Jednotlivá slova.

Právě tak jako smyslu celých pasáží, nepochopil Hanka ani významu některých jednotlivých slov RK.

V Ben. 23, ač v orig. jasně stojí »stúpaná«, překládá r. 1835 »scupaná«. Slova »stúpati« je v RK užito ve významu »podusati« (t. j. koňskými kopyty) ještě v Záb. 199: »i stúpachu koni«. Nerozuměl-li Hanka v Beneši tomuto slovu, v Záb. 199 je ho však užito správně, je jisto, že 1. autorem Beneše nebyl Hanka, poněvadž Beneši nerozuměl, a že 2. autorem RK nebyl Hanka. Nebudeme se znovu šířiti o Hankově prepisu orig. »roskosě« jako »rozkošem«, Záb. 56, neboť bylo o něm již dosti řečeno. Zbývá promluvit o Záb. 185, kde podle Hankova překladu »i mījely rovně i hory i lesy«. Tedy: nemījely roviny, hory a lesy, jak nutno předpokládat, nýbrž hory a lesy prý mījely rovně. 29 v přímém směru, ač před tím týž falsátor užil slova »roven, rovna« dokonce dvakrát, a to v Jar. »na rovni se valnej položichu« a v Čest. »tamo na rovni očekáváš je vojivný Vlaslav«. Falsátorská theorie má jako jeden z logických předpokladů, že domnělý autor zrovna tak jako kterýkoli jiný musil míti náležitý přehled díků RK a býti si vědom významu všech slov, kterých v RK použil. S tímto předpokladem se skutečností mnou zjištěné neshodují a proto jsou taková nedopatření Hankova novými důkazy pravosti RK.

V Záb. 26 orig. »l'ubicě« jsou u Hanky »milenky«, 33 tedy podobně, jako v jeho Prostonár. srbské Muze »Čija's ljuba?« (Či jsi manželka? — Fetibegovič i nesudjena njegova 25) chybně překládá »Či jsi milá?«

V Jar. 86 nevěděl si rady Hanka s výrazem »daň četnú« a zmohl se na překlad smyslu zcela jiného, »daň hroznou«. 29

V Jar. 268 má RK »udatenstvie« a v Záb. 169 »udatý«. 33 K tomu patří Hankova poznámka ve vyd. r. 1835. Obgasněnj nepowědomých slow: »udatý, veliké audy magjejc«. Ta Hankovu filologii charakterisuje bez dalších výkladů.

Konečně v Kytici 5 »kytici vonnou z viol a růží« přeložil Hanka »z fial a růží«, což svedlo bystrého estetika z Athenea k důkazu botanickému, že kytice pozůstávala současně z květů, jež současně nekvetou. Bylo však již dávno vyloženo, že viola je něco jiného než fialka, a zde pouze k tomu dodávám, že Hanka, syn venkova, jistě tolik o květech znal, aby fialku a růže k sobě nekladl, a i kdyby byl RK padělal, podobného přestupku proti přírodopisu by se nebyl dopustil, aspoň ne v originále; dále, že tvrzení samozvaného botanika není zcela v souhlasu se skutečností.

Uvedli jsme už při slově »zaměšiti«, jak si Hanka počínal, když nedovedl vyložiti význam některého slova: prostě položil v novočeském textu RK termín týž, jaký byl v staročeském, bez ohledu na to, bude-li čtenář z toho moudřejší. Podobně tomu bylo se všemi právními termíny v RZ a z RK uvádím ještě tyto doklady: v Lud. 28 Hanka překládá: nosila se jídla divá — neboť neví, jak slovo »divá« vyložit, zda jako »podivná« anebo »z divé zvěře«, a proto je jednoduše nechává tak. Potom v Záb. 78 neumí nic říci o neobvyklém tehdy slově »úporno (králi)«, ač měl míti na mysli, že slovům jím (prý) vymyšleným nikdo bez řádného výkladu rozuměti nebude.

V Čest. v. 165 má Hanka nč.: Liška zklame tura jarohlava (orig. má Liška oblúdi tur jarohlavý). Je to opět případ obdobný zaměšiti se: — Hankova neznalost pravého smyslu zabránila mu podati novočeský překlad. Ale všimneme si toho blíže. Užité přísloví 33

obsahuje v kontrastu moc rozumu, vrcholící ve lsti, a materiální sílu, spoléhající na početnou převahu, na hrubý úder. Slovo »liška« zobrazuje vyšší moc rozumu dostatečně ostře, a v překladu není nutno ještě tuto moc zdůrazňovati. Avšak o novočeský ekvivalent hmotné přesily, vyjádřené stč. představou »vzteklého býka« nebo tura, není v Hankově překladu »tura jarohlava« postarána. Jak mohl Hanka předpokládat, že by si novočeský čtenář něco podobného ze slov »tura jarohlava« mohl vybavit? Vždyť to svědčí jasně o tom, že Hanka buď neměl smyslu pro to, co originál vyjadřuje, anebo nevyvinul dostatečnou péči, aby své krásné metafory učinil novodobému čtenáři, pro kterého jediné mohly býti určeny, srozumitelnými! Takový autor, který by zanedbal tuto stránku svého díla, a nemusil by to být ani ješitný Hanka, byl by zjevně patologickým a jeho patologické zvláštnosti by se musily projevit i jindy. A tak nenalézáme v Hankově přeložení nic jiného, než svědectví o tom, kterak Hanka »neznal a tím se prozradil«.

353 A své vývody máme potvrzeny ve v. 118 Čestmíra — »Nezjařte, bozi, svému sluze«. U Hanky nč.: »Nezjařte se, Bozi, svému sluze«. Vsunutím reflexiva »se« Hanka z verše udělal desaterac. Není však důvodu, proč by »jařiti« muselo být sloveso zvrtné. Stará čeština snesla i jiná slovesa bez reflexiva, která by dnes bez něho neobstála. Na př. otázati (to ona uslyševši, otázala, Leg. o sv. Hedvice, Výb. I., 1156) a j. To přirozeně Hankovi známo nebylo, proto to reflexivum v jeho textu doplněné, ač v originále není. A význam shora námi vyložený hledáme v Hankově překladu opět marně. Máme svědectví, že Hanka po významu slova jařiti, jarobujný, jarota, jarohlavý, jarý, pátral, avšak nedobral se ho: V zmíněném »Obgasněnj« r. 1835 vykládá správně: »iařiti se, hněvati se«, avšak »iarý« je podle něho »silný«, »iarobugný, silněbugný«, »iarohlavý, silnohlový«, »iarota, prudká síla«.

»Jarý« ve významu »vzteklý« se mimo to vytýká Rukopisům jako nedoložené a nemožné (Flajšhans, »Poznámky« ve vyd. s fotogr. prof. Vojtěcha, 4). Stč. prý jen = jarní. To není pravda. Nemohlo by pak existovati stč. vlastní jméno Jarohněv, jež cituje týž Flajšhans z nekrologu Podlažického (Nejstarší památky jazyka a písemnictví českého 54): Jarogneu!

61 Na každém z doposud uvedených příkladů zároveň vidíme, že není možno, aby novočeský Hankův text předcházel staročeský (jak tvrdili někteří odpůrcové RKZ), a z toho prostého důvodu, že na mnoha místech Hankova překladu nacházíme věci, jejichž stylisace otrocky závisí na staročeském znění, novočesky pak nutno překládat zcela jinak. Dr. A. Frinta ve své pověstné rekonstrukci myslí, že to je proto, že falsátoři chvílemi »myslili staročesky«, nijak toho však nedokazuje a jak bude ještě zvlášť ukázáno, právě jeho »důkaz« může být posledním hřebíkem do rakve nepravosti Rukopisů.

Sem by patřila tedy po našem soudu celá hekatomba příkladů již námi dříve uvedených pod speciálními hledisky, takže je nutno k nim laskavého čtenáře do předchozích řádek odkázati. Jen dva doklady zcela nové nutno uvést zvlášť.

V Jaroslavu 26 překládá Hanka stč. verš

tako sě dci Kublajeva cháma (t. j. Kublaj chána)...

takto:

tak se dcera Kublajova chána (r. 1835 dokońce: Kublajeva!)...

Chán se tedy jmenuje Kublajev!

Tvarové a slovní otročení staročeskému znění RK jeví se také v Jar. 248, kde Hanka překládá

i tu půtka krutá poslednějše.

Staročeský text má

i by potka krutá poslednějše,

t. j. i byla poslední krutá půtka. V nové češtině není třeba stupňovati adjektiva, při nichž stupňováním zesílení se nedocílí; není možno být poslednějším než posledním.

Naposledy se budeme zabývatí několika příklady Hankova kolísání v překladu, jež jsou skutečně přímými doklady jeho nevědomí o RK. O »urno« čili »jarno« bylo už promluveno výše. Zbývá ještě Čest. 85., kde orig. »v zemi« Hanka 1829 i 1835 přepisuje proti pravopisu, který prý sám stvořil, »i v dolě spevnichu je užemi« a překládá »i v dyl (1835 i v dole) je spevnili houžvemi« podle v. 89. Nutno poznamenati, že mezi »v dyl« a »v dole« je velký významový rozdíl, a jeho pouhá existence u Hanky, který přece má býti buďto autorem nebo překladatelem do staročestiny a v každém případě pisatelem, sama o sobě už dávno měla podrýti autoritu falsátorské theorie. Byl-li tím, zač jest vyhlášován, měl Hanka důsledně psát buďto jedno, anebo druhé, nikdy však to i to, neboť to svědčí nanejvýš o tom, že — nevěděl.

Ve v. 142 Jaroslava stojí:

353 i zaprsietí zrakí zapolena (t. j. zapřeti, = zahalila).

U Hanky v překladu však jest:

V tom temná noc posula vši zemi,
rozvali se k zemi i k oblakům
i zahrozí oči zapálené,
i křesťan i Tatar proti sobě.

To prakticky znamená: 1. nastala temná noc a v její tmě planoucí oči Tatarů a křesťanů »hrozily« proti sobě (aniž se viděly!) Patrně světlkovaly, ale to v básni nestojí. Také tu není řečeno, proč hrozily až potmě, když to mohly provádět s větším úspěchem za světla. Ale již dosti ironie. Je zřejmo, že Hanka slovo »zapřeti« vztahoval k slovu »oči« jako k podmětu (»oči hrozily«). V staré češtině bylo skutečně sloveso přetiti s významem hroziti jako stsl. přetiti. Bylo však také sloveso přetiti kryjící se významem se stsl. přetiti, zakrývati. Kupodivu však dává smysl daleko lepší: temná noc zavalila celou zemi a planoucí proti sobě oči obou stran zakryla, načež se děj rozvíjí potmě dále tím, že křesťané počnou kopati náspý atd. Hanka si zřejmě vybral význam nepravý a snad ani o tom pravém nevěděl. Ale jemu samému se zdálo místo to špatně vyloženo. Tápal v různých dohadách a r. 1835 uveřejnil jeden z nich, mnohem bezhlavější než cokoli jiného. —

354 i zapře ti (!) oči zapálené...

Jak mohl autor na tak nevhodném místě klidně položit présens s dativem ethickým, může být pro odpůrce RK také jednou z oněch »dávno vyřízených« věcí. Pro nás však je vše, co Hanka prováděl ve v. 142 Jaroslava, nadmíru poučné a instruktivní.

V Záboji v. 30 stojí:

(I přijde cuzí úsilno v dědinu)
i cuzími slovy zapovída.

355 To »přeložil« Hanka r. 1819 pohodlně takto:
i cizími slovy zapovídal.

R. 1835 si to však rozmyslil a překládal:

i cizími slovy rozkazoval (!).

Patrně, že Hankovi nebylo dosti jasné, co se slovem »zapovídá« mělo vyjádřiti, zda rozkazování či zakazování! Z textu to také skutečně patrně není, a právě taková místa jsou zkušebním kamenem Hankova vědění a nevědění. Neboť pro objektivní vědu musí

býti stejně důležité to, že Hanka znal Milion, Alexandreida, Štilfrída, Dalimila, Kosmu a Hájka, i to, že Hanka — *neznal rukopis Královédvorský tak, jak jej musí znáti ten, komu se přičítá.*

P. Jindra:

Slovo k studii Miroslava Míčka o výtvarném dědictví Rukopisů.

Nakladatelství Vyšehrad v Praze uvedlo o letošních prázdninách na knižní trh útlu brožuru Miroslava Míčka: *Výtvarné dědictví rukopisů* jako 10. sv. sbírky článků a profilů, zvané »Pro život« (cena 3.60 K). — Knížka hodnotí alespoň ve hlavních rysech výtvarnou slávu české kulturní renesance 19. věku, Rukopisy inspirovanou. Pro bystrého a jen poněkud odborně orientovaného čtenáře je tato knížka zároveň znamenitým paradoxem. Odhaluje myšlenkový rozpor mezi pozitivistickým negativismem generace a mezi účinem tvůrčí síly, sálající z národního genia. »Blahoslavené padělky« jsou autorovi dosud »romantickou mystifikací« českého obrozenského úsilí. Knížka, psaná jinak slohem svěží kultivovanosti, vštěpuje čtenáři přesvědčení, že Rukopisy jsou jen »literární šalbou«, ano dokonce prý jakýmsi produktem »alchymistického čarování«.

Průkazné výsledky přesného vědeckého bádání jsou tedy našemu novému uměleckému arbitru oblastí té doby nepoznanou. Skutečná tvůrčí síla, kterou autor sám již v úvodu vyznává jako básnickou pravdu, je jím nakonec samotným označena jako — iluze...

Ani Míčko však nemohl změnit nic na skutečnosti, že inspirační síla a pravdivost Rukopisů objímá téměř celé století vrcholné české umělecké tvorby, a to již od let dvacátých až do posledního desetiletí 19. věku. V hudbě je to především sám Smetana, ve výtvarnictví pak Mánes, Aleš a Myslbek, a v básnictví nejskvělejší z Lumírovců: Zeyer a Vrchlický.

Ohniskem nového tvůrčího vyzářování našich Rukopisů je na českém výtvarnickém nebi jasná hvězda genia Mánesova. Hluboce vznícen básnickou silou a krásou Rukopisů, Mánes první z našich umělců navrácí svému národu ryze slovanský zjev českého bohatýra tak, jak je uchován v Rukopisech. A tento rek stává se poté vzorem, i živým heslem celému slavnému pokolení našeho Národního divadla. Pokolení, které zmocňuje se přímo živelně duchovní podstaty Rukopisů, nazývá Míčko sám výstižně generací rukopisnou. Je to zejména Aleš, Ženíšek, Tulka, Brožík, Mařák, Wagner a Myslbek. Ale přede všemi Aleš svou žhavou mužností a Myslbek svou ukázněnou velkorysostí tvoří díla monumentality přímo antické — a přece tak veskrze česky jadrné jako ušlechtilé. V nich prostě žije duch dávných našich národních zpěvů. — Vše, co hlavně tvorbě Mánesově předcházelo, ať již jde o pouhé litografie Führichovy a Markovského, vydávané již roku 1820 Machkem a Hankou, či o mnichovského Sehlögela, nebo o cyklus rytin Trenkwaldových a Svobodových k slavnostnímu vydání Rukopisů 1857, a posléze i o sochařské výtvarné sochaře: Levého a bratří Wagnerů, to vše je sice výsledkem přitažlivosti Rukopisů jako zdroje výtvarnický mocně inopi-

račního, ale onu přirozenou pravdivost postihuje teprve Mánes. Jeho starší současníci jsou ještě zcela ovládnáni vkusem své doby, usměrňovaným nejvýše akademickou vybroušeností malířské školy pražské nebo mnichovské. Proto také *Záboj, Lumír, Čestmír a Vlaslav, Jaroslav i Libuše* a ostatní bohatýrské postavy jsou namnoze úplně skresleny až do bizarní banality. Jsou to jen zobrazení statisté pathetických postojů v divadelních kostýmech, dokonce s rytířskými rekvizitami středověkých truvérů.

Ale Rukopisy podmaňovaly si i pozdější současníci Mánesovy, jako byli: P. Maixner, K. Svoboda, J. Scheiwl, B. Hlavín a A. Liebscher. Přesto výtvarnický kritik mluví o »neurčitosti obrysů« našich Rukopisů jako jejich přednosti... Co tedy asi tak neodolatelně vábilo nejen naše nejčestější a největší umělce, ale i výtvarníky celkem průměrného významu? Mám za to, že to byla právě zcela výjimečná výrazová plastika RKZ. Genius národa, utajený po celá staletí čekal v dávně zapomenutých zpěvech národních ať již na náhodné, či osudové objevení svého torsa, ale zvláště na první žhoucí dotek rovnocenného vyvolence, aby v jeho uměleckém díle mohl opět zazářiti celým svým leskem. Je pozoruhodno, že již dvacetiletý Mánes jako žák pražské akademie (1840) je poután právě nejkrásnějšími náměty obou rukopisů: Libušiným soudem i Zábojem... Ale tenrvé jako zralý umělec uprostřed let šedesátých minulého století dychtivě shledává a ověřuje si živoucí ohlas dávných českých zpěvů především u prostého lidu českého venkova, v jeho kroji i kraji i v jeho národních písních...

Ta jediná zůstala nám po staletích zápasů i v této době živou útěchou, děděnou od věků z pokolení na pokolení. Byla věčným světlem našeho národního povědomí, ohlasem dávně zaniklých národních zpěvů. Proto také tak radostně se rozjásala novým výrazem vzkříšeného českého ducha ve zvucích národní hudby Smetanovy a Dvořákovy. Ale touž řečí hovoří i z výtvarného díla Mánesova, Alšova i Myslbekova. Mánes sleduje svědomitě dále onen vzdálený ohlas dokonce až do šerosvitu pohanského dávnověku. Hledá jeho záchvěv i v neživých troskách archeologických vykopávek, v iniciálách a ve výzdobě i ornameitech starých kodexů, mříží i rouch. U Míčka však chybí, že toto vše přirozeně a naprosto přesvědčivě splývá v jedinou výslednici souladu s vlastní prapodstatou Rukopisů. Mánes, oprostiv se od pout strohé akademičnosti, proniká — očištěn duchem Rukopisů — k vlastnímu výrazu své národní umělecké osobitosti.

Knížka však ukazuje podle jednotlivých etap velmi názorně, jak Rukopisy zapalovaly českého ducha k vrcholným projevům uměleckým. Ukazuje ovšem zároveň mimovolně také, jak tento boj proti Rukopisům roku 1886 zdvižený těžce ochromil tvůrčí schop-

nost našich nejlepších umělců. Případ Alšův, týkající se nového ilustrování Rukopisů, je v knížce zaměřen proti jich obráncům. Je však jisto, že Aleš patřil vždy, podobně jako na př. Neruda, právě celou svou osobitostí jedinečně do tábora této obrany. V mužném věku, kdy právě na Rukopisech samých chtěl prokázat po známém procesu (1884) o autorství svých návrhů pro foyer Nár. divadla svoji uměleckou potenci, jakoby právě jeho veliká láska — Rukopisy — byla náhle zasažena těžkou kletbou. A tak z jeho mistrovské ruky vychází 1886 u Wiesnerů dílo až bolestně neúměrné jeho uměleckým schopnostem. Naši umělci se od doby rukopisových bojů raději úzkostlivě vyhýbají »usvědčeným padělkům«, jen aby jimi nezneškodnotili své umělecké tvorby... Se slávou Rukopisů byl tehdy zavalen i živý pramen tvořivé národní síly. Naše umění stejně jako celý náš duchovní vývoj zaveden na nové cesty světoobčanského, nebo alespoň evropského snažení... V něm také ustrnul. Usuzuji, tuším, nikoli neprávem, že realismus dostal se u nás ke slovu na štěstí až po smrti Mánesově a Smetanově. A tu se vtírá mocně otázka velmi naléhavá, kterou však Míčko sám ani si neklade. Byl by Mánes svůj tolik slavný typ opravdu českého bohatýra vůbec stvořil, kdyby také jemu bylo již vštípeno přesvědčení, že Rukopisy jsou obrozenské provenience? A byl by poté i náš Smetana vůbec komponoval svému národu podle nějakých fals svoji slavnostní zpěvohru »Libuši« anebo hymnickou ódu na Lumírův »Výšehrad«? Byl by učinil tento pravzor naší národní podstaty a vlastního smyslu našeho českého bytí vedoucím motivem, který tak významně spojuje celý cyklus jeho symfonických básní »Má vlast« v jediný ideový celek? Tato díla vyrostlá přímo z ducha našich Rukopisů nebyla až dosud tvorbou pozdější nejen předstížena, ale ani zdaleka dostižena. Proto tento duchovní odkaz Rukopisů, jenž je stejně odkazem vlastního srdce Smetanova, stejně jako Mánesova, Alšova i Myslbekova, je také nejdražším duchovním dědictvím celého českého národa. Je i jeho vyznáním víry v sebe a ve vlastní schopnosti a síly.

Z Míčkovy knížky je však zřejmo, že také v době současné ožívá znovu kouzlo Rukopisů. J. K o n ů p e k, podle Míčka, básník mezi našimi moderními grafiky, tvoří r. 1927, tedy právě v roce vystoupení Marešova, svých osm sytých rytých leptů. I když po údobí mrtvého ticha nemají tyto jinak hodnotné lepty již národního rázu, upozorňují nicméně přece jen znova velmi důrazně na latentní tvůrčí sílu poesie Rukopisů, kterou dále vyzařují. Ta u každé silné umělecké individuality musí vždy živelně rozezvučeti tajemné struny jeho ingenia. A tak z »romantického pseudomythu« RKZ vane trvale i jednomu z našich nejmodernějších umělců dosud svěží dech živé, dramaticky žhoucí poesie. To uznává konečně i Míčko sám.

Na konci svého spisku uvádí autor bibliografii, ze které patrně čerpal. Tato bibliografie není však úplná. Chybí v ní pozoruhodné úvahy a pojednání Miroslava Tyrše o umění výtvarném, které ve dvou dílech uspořádala sama paní R. Tyršová a které r. 1901 vydal tiskem E. Grégr nákladem pražského »Sokola«. Jsou tam obsaženy také články Tyršovy o Mánesovi a o generaci Národního divadla, uveřejňované původně v Národních listech v r. 1873, 1879, 1880 a 1881. — Tyrš stejně jako Neruda byl kritickým obdivovatelem osobitě krásy Rukopisů. Ovšem Tyrš, který zemřel roku 1884, tedy stejně jako Smetana, nedočkal se již boje protirukopisního, kdežto Neruda, který zemřel teprve

roku 1891, se toho boje dožil. Řekl tehdy o vysoké škole rodícího se kriticismu českého slovo, které má váhu a platí. Český národ pozorně naslouchá hlasu těchto svých duchovních vedoucích. Je to hlas jeho vlastního srdce a kulturní vývoj mu dal plně za pravdu.

PŘEHLED.

SEDESÁTINY. Teprve, když k šedesátce nebo jinému takovému jubileu dožráli, poznáváme a počítáme tu obsáhlou práci, která rok po roce, po zdánlivě skromných číslech vyrůstala a mohutněla z jejích talentů, jako řeka s počátku skromná přibírá vždy nové a nové přítoky, aby nakonec vyústila v mohutné delta, rozvětvené v sedm ramen jako Nil, sedm oborů lidské práce a vědění. K nim řadíme dnes i Dr. Vladimíra Z á k r e j s e, jehož uznávané těžiště životní leželo ve vědách technických, ale i in litteris humanioribus se projevilo, jak obšírně dovodila »Národní Výzva« a mnoho jiných českých listů při jeho šedesátce, kterou slavil 31. července t. r., kdy jsme všichni tomuto velmi zasloužilému členu přáli mnoho dalších repris, litujíce pouze, že na něho nesmíme prozradit tolik věcí, které zejména pro naše čtenáře v oboru obrany Rukopisů by byly nesmírně zajímavé. — kt.

»Z PRAVĚKU HOSTÝNA«. Dr. Josef Skutil, správce právěkého oddělení Moravského zemského musea v Brně, napsal archeologické pojednání »Z pravěku Hostýna« (vydal právě Miloš Kašík ve Valašském Meziříčí). V této práci podává dr. Skutil přehled dosavadního zájmu archeologického o Hostýn, situaci a topografii hradiště a rozbor nálezů hostýnských, z nichž vyplývá, že Hostýn je jedním z nejdůležitějších pravěkých sídlišť moravských. Do lesů hostýnských zabloudil již člověk v starší době kamenné, snad i v mladší době kamenné. V době bronzové (mladší) byl Hostýn střediskem lidu »popelnicových polí«, který obtočil chlumeck Hostýna pevnými valy, v prvním století př. Kr. byl stanicí Galskou, hrál důležitou roli ve staroslovanských dějinách a objevily se na Hostýně i nálezy středověké. Skutilův archeologický rozbor nálezů hostýnských je pečlivý. Spisek dra Skutila obranu R zajímá hlavně proto, poněvadž v něm dr. Skutil usuzuje, že »Tataři s moravským Hostýněm a Sv. Hostýn s barbarskými Mongoly neměli nikdy nic společného«, není totiž na Hostýně »tatarských« nálezů. Byly-li v některých pravěkých nálezech hostýnských domněle spatřovány památky tatarské (Tkány: Mythologie der alten Deutschen und Slaven 1827, A. W. Šembera: Vpád Mongolů 1841) je to pouze zajímavý příspěvek k poznání vývoje a stavu naší prae-historie, nikoliv však chyba R. Hostýnské pravěké nálezy určuje dr. Skutil dobově správně, nálezy středověké vyžadují však podrobného rozboru; není mezi nimi dosud památek vysloveně tatarských, je však velmi podivno, proč této skutečnosti využívá dr. Skutil proti starobylosti »Jaroslava« (RK), když v hradišti hostýnském Tataři 1241 přece vůbec nebyli, podle »Jaroslava« dospěli »třemi proudy« pouze k hostýnským náspům. Hradiště ovládalo a uhájilo vojsko křesťanské. Nepřítomnost tatarských nálezů na hradišti hostýnském není tedy R. na závadu. František Adámek.

P. O. ZAMFIRESCU O STAROSLOVANSKÝCH RUNÁCH. Národní výzva (22. 6., 6. 7., 15. 7., 20. 7., 27. 7. 1940) otiskla články P. O. Zamfiresca o staroslovanských runách, jež svou ojedinělostí, mimořádným významem, důsledky, jsou překvapující a radostnou novinkou v badání o minulosti Slovanů. Dnes platí všeobecně mínění, že staří Slované před kyrilicí, glagolicí, latinkou, neznali žádných písemných znaků. Pod vlivem tohoto mínění byly všechny památky s črtami z území slovan-ského považovány pro staroslovanské starožitnosti za bezcenné, ba přímo za novodobé padělky.

Mnozí považovali runový nápis z Veles-turu na Slovensku také na výtvar novodobý. Podrobným přesným paleografickým

a jazykovým rozbořem určuje P. O. Z. tuto památku za velmi starobyloú a pravou. S použitím vynikajících znalostí určuje i rok vřytí nápisu do skály. Naprosto přesvědčivě čte a vykládá P. O. Z. nápis črtami z velehradské popelnice staroslovanské, jenž dosud vzdoroval přesnému rozboru a rozluštění. Tyto dvě památky, nyní bohodíky vědecky přesně určené a oceněné, ořivají zcela nové obzory v poznání života a vzdělanosti našich slovanských předků. František Adámek.

46 B »POBRASLAV«. Ve většině rukopisů Kosmovy kroniky, jichž vydavatelé Tomek—Emler vypočetli 14, uveden je mezi bratry sv. Vojtěcha i ten záhadný Pobraslav (v některých Bobraslav, Bohraslav). V kapitulním rukopise pro praž. biskupa Jana z Dražic (1340—1342) je jméno Pobraslav opraveno v Bohuslav, ale rukou pozdější. Dokazuje to, že i tomuto čtenáři bylo jméno Pobraslav divným a že je opravil, ale podle svého domyslu, což tedy všecko odpadá. V rukopise lipské knihovny (podle vydavatelů A) z 12. stol., který je bez glos a má některé varianty čtení, stojí opravdu Dobroslov. Jméno Dobroslov je nám všem jasno a není k němu třeba různých filologických výkladů. Mimo to nestojí ani samo, ježto v rukopise štokholmském (zhotoveném pro klášter Podlažický — Codex giganteus) ze 13. v. je forma Droboslov.

Oba vydavatelé pořídili svoje vydání podle textu Kópkeho, který pouze doplnili novými rukopisy a dotyčnými variantami pod čarou. Sami uvádějí, že onen rukopis lipské knihovny je ze všech rukopisů nejstarší. Bylo tedy povinností jejich dáti do textu jméno Dobroslov; tím spíše, ježto v tomto nejstarším rukopise jsou varianty, jež v žádném jiném rukopise nejsou. I musí tedy zmizeti z našich knih zřejmě má zkomolenina záhadného a dávno divného jména Pobraslav a nastoupí správná forma Dobroslov. Pro RZ. má to ovšem ohromnou cenu, ježto je tím dokázáno jméno Dobroslovský chlumeč, doložené vlastně nejstarším rukopisem v lipské knihovně, který Hanka v ruce neměl a mít nemohl. P. Zamfirescu učinil objev a má pravdu. V ostatním, na př. že je to »sága rodu Slavníkovců« — těžko souhlasiti, ježto především obě strany sporné žijí v území Přemyslovců, na Otavě a sousedním s ní horním toku Radbuzy, kdežto Slavníkovci a zejména oni kmetové-soudcové jsou nejvíce ze severu a středu Čech a nikdo z jihu, takže místních poměrů neznali, což odporovalo vždy soudním zvykům. Věc je mnohem složitější. Dr. Jos. Salaba.

61 25 B KRONIKÁŘ KOSMAS A RUK. ZELENHORSKÝ. O poměru RZ ke Kosmovi pojednával nedávno zajímavě v »Nár. Výzvě« P. O. Zamfirescu (č. 40—41). Rozeznává 3 redakce textu. První asi obsahovala pouze námět sporu bratří a z ní jsou v dnešním textu nářázky na nejstarší dějiny Čech. Druhá, z 10. stol., promítá si poměry doby slavníkovské (kol. 980, kdy Přemyslovci byli se Slavníkovci v nejlepších stycích), v níž autor redakce této žil, do dob onoho sporu, a autorem byl patrně nějaký Slavníkovec, protože Libuše si u něho povolává k svému soudu jen velmože z území, které tehdy drželi Slavníkovci. Vznesená náboženská snášenlivost nutí klášti vznik tohoto textu právě na konec doby cyrilomethodějské. S kulturou cyrilomethodějskou jest původce dokonale obeznán. Odtud mnoho výrazů ze staroslovanského společného jazyka. Po krvavé řezi Slavníkovců na hradě L'ubici jest taková čistě slavníkovská redakce textu básně nemyslitelná. Náš exemplář textu RZ jest starobylý opis latinkou z originálu nějak porušeného, kde pisár prostě vynechal ve verších zničená místa předlohy. Nejpozoruhodnějším písařským důkazem starobylosti našeho textu jest místo ve v. 105—106, kde opisovač sám spáchal chybu, dopustiv se t. zv. haplografie: Ký by vládl vám po žele súde, (dě)věcie ruka na vy k vládě slába. V samotném RZ někdo pozdější snažil se chybu napravit doplněním slova »kru-tu«, poněvadž rukopisné »po žele sú« (po selezu...) četl »po železu« a viděl, že verš je nějak neúplný. Tato primitivní konjektura však byla známa již kronikáři Kosmovi, jenž v letech 1110—1113 psal první díl své Chroniky Boemorum, neboť toto »železo« se dostalo i do latinského vyličení sporu v této kronice. Tam Libuše praví na analogickém místě »in virga ferrea iudico«. Konjektura tato, dodáváme, mohla být Kosmovi přijatelnější, protože jest vlastně reminiscencí z latinské bible. A tak Kosmas, praví Zamf., který se ze všech sil snažil pozmenit své podání, tendenčně upravené, tak, aby se nepoznalo, že jej přebírá z pohanské básně, přece se nám prozradil chybným čtením — jasno, že to bylo z téhož textu, který se nám zachoval podnes. Náleží tudíž RZ. k našim nejstarším rukopisům psaným latinkou a pisár jeho mohl patřiti ještě k nějaká písařské škole, jež v X. stol. pokračovala u nás v tradici cyrilomethodějské, anebo v XI. století (započínající přehláškal) přímo vycházela z kláštera Sázavského. —řtx—

3 21 28 »POHÁDKÁŘI« KOSMAS A HÁJEK. Pěkné ličení t. zv. mytických počátků našich dějin nám zanechaly oba domácí nejstarší latinské prameny. Nejstarší kronika česká, jak nazval Pekař Kristiánovu legendu o sv. Václavu, praví doslovně:

»Slované pak v Čechách, bydlící na severu, modloslužebnosti byli oddáni a jako bezuzdný kůň bez zákona, bez knížete neb vladaře, bez hradu žijíce a jako nerozumná zvířata semo tamo se potulující, jen po venkově obývali. Konečně morem a pohromami hubeni k jisté věštkyni, jak pověst vypravuje, se obrátili, žádajíce ji o radu a odpověď prorockou. Obdrževe ji, založili hrad a pojmenovali jej Praha. Našedše potom chytřého a opatrného muže, jménem Přemysla, jenž pouze vzděláváním polí se zabýval, po výroku věštkyně knížetem čili vládařem ho učinili, dávše mu za manželku svrchu zmíněnou věštkyni a pannu. Takto konečně pohrom a všelikých nemocí zbaveni jsou.«

Touto věštkyní, která vlastním výrokem učinila Přemysla knížetem, jest samozřejmě Libuše. Jest to nejstarší zmínka, vztahující se k její osobě. A hned při tom se mluví o založení hradu pražského i o Přemyslovi. Bezuzdný život a pohromy předtím vyličené narážejí asi na neblahé doby, jež nastaly od smrti Samovy (662) do vlády Krokovy.

Podobně se vyjadřuje kronika Kosmova, zahrnující do svého pohrání i nástupce Přemyslovy:

»O životě a stejné i o smrti těchto knížat se mlčí, jednak že jsouce oddáni žaludku a spaní, nevzdělání a neucení, podobali se dobytku, takže jim zajisté proti přírodě tělo bylo k rozkoši, duše na obtíž; jednak také, že nebylo toho času, kdo by perem zachoval jejich skutky paměti...«

Polkud se týče pohanské doby, jsme téměř úplně odkázáni právě na Kosmu a musíme proto posuzovati jeho záznamy s největší pozorností a bedlivostí: vždyť Kosmas, pokud se týče doby křesťanské, dějepisec výtečný, k zprávám o době pohanské zachoval se namnoze tak ošemetně, nešetně a odsouzeníhodně, že nevycházíme z údivu. Zvážíme-li s tím, co napsal o 7 pohanských Přemyslovcích, skutečnost, že právě v jejich době byly francské národy na české Slovány nejprudší (Karel Veliký!) a přes to na úsvitu historie za Bořivoje je tu stát zcela nezávislý, tu musíme jejich vládu považovat v protikladu ke Kosmovým — mírně řečeno — urážkám za skvělou a zcela na výši situace jsoucí. Ty nehoráznosti jistě nečerpal z »báječného vypravování starců«. Naše historická věda je Kosmovi blahovolně prominula. To Hájek za svou urážku Žižky u našich evangelických pisálků pochodil mnohem, mnohem hůře, neprošla mu... Je zkrátka lhář a dost.

Kosmas si však leckde vede ve svém postoji vášnivého klerika nedůsledně: soudný čtenář rozpozná, co dlužno přičíst jeho libovůli a co bezděčně podal ze svých pramenů beze změny. O Libuši samé mu proklouzlo svědectví tak uslechtilé, že některé jízlivosti (»byla hádačkou«!) a obecnosti (mulier rimosa), Kosmas sám v zápětí vlastními slovy poráží, takže Libuše ještě dnes, právě z vyličení Kosmova, může sloužiti na veřejných přednáškách za vzor dnešním českým ženám...

J. R.

KLENOVICI Z KLENOVÉHO? V 33. č. »Nár. Výzvy« zabýval se prof. J. Vrzalík domněnkou dr. K. Nováka o spojitosti názvu rodu Klenoviců v rukopise Zelenohorském se jménem jihočeského hradu Klenové u Janovic na horním toku Úhlavy. Zprávu o tomto hradě uveřejnilo též »Večerní České Slovo« z 10. srpna tohoto roku. Upozornilo se v ní však správně aspoň na to, že dnešní kamenné zbytky pocházejí z polovice 13. století a že vykopávkami bylo tu zjištěno sídliště slovanské z IX.—X. století. — Jinak, ač jiných pramenů k této spojitosti není, jistě může býti aspoň nápadno, jak článek profesora Vrzalíka zdůrazňuje, že právě v této části Čech máme hrad, svým jménem připomínající otce Chruďoše a Stáhlava našeho Rukopisu, kladoucího sídlo Klenoviců mezi Radbuzou a Otavou. V závěru se prof. Vrzalík dovolává podpory z veřejných prostředků pro další vykopávky, při čemž kvituje porozumění, kterého se snahám badatelů doposud dostává se strany majitelky hradu pí. Vrbové. —kt.

POZŮSTALOST ADOLFA PATERY, zvěčného museijního bibliotekáře, do nedávna nepřístupná, byla odevzdána jeho chotí, pí. Marií Paterovou, literárnímu archivu Národního mu-sea v Praze. Jest se nadíti, že tato obrovská pozůstalost po pilném učenci a badateli se dočká v brzké době svého prozkoumání povolání odborníky a že se z ní nestane ležák, jemuž se každý vyhne (jako Hankova), poněvadž může skrý-vati nepohodlná překvapení. Je známo, že Ad. Patera byl horlivým zastáncem pravosti obou našich Rukopisů. —řtx—

»RUKOPISNÉ DRUŽSTVO«. V pozůstalosti po mém otci Františkovi Zákřejskovi, který byl obecně neznámým a obecně dosud umlčováním iniciátorem mnohých i dobrých plánů, našel jsem dne 15. VI. 1940 osmerkový lístek, který je jedním ze skrovných rukopisných zbytků rukopisové práce jeho. Je to náčrtek statutu spolku »Rukopisné družstvo«, jehož cíl je vyznačen v osmi heslech:

Členové a předplatitelé,

hlase změny adres, nová jména ulic a nová čísla domů!

1. Stálé ředitelstvo — kooptací — roční přisp. 1 zl., — čestní členové — o rukop. zasloužili přispívající členové, — roční přisp. 1 zl. — 2. Knihovna spisův o rukopisech. — 3. Archiv o rukopisech. — 4. Debaty a porady, přednášky členstvu i širšímu obecenstvu, péče o spisování odborných pojednání. — 5. Časopis: Rozpravy o rukopisech Z. a Kr. — Almanach. — 6. Podpory na výpravy vědecké u věcech rukopisů. — 7. Podpory na literární podniky u věcech rukopisů. — 8. Výkony na oslavu rukopisů, slavn. r. 1887, podstavce pro rukop. v Museu. — Dále pak je rozvrh funkcionářů: Předseda Emler, jednatel Kalousek, knihovník a zároveň archivář Emler, pokladník Zákrejs, redaktor Mašek.

Dokument pochází nesporně z roku 1886 a zajímá dodnes svým programem, ani po 50ti letech zcela neuskutečněným, pokud jde o poskytování podpor na práce vědecké a literární, jakož i ony podstavce v Museu. Myšlenka Almanachu jest i dnes dobrá a proveditelná, máme-li dnes Zprávy společnosti na místo zamýšlených honosnějších Rozprav.

V oné pozůstalosti jsou i jiné věci památné, svědectví o Štovičkově a Štovičkův dopis, neznámý už Čuprův Rozbor z r. 1851 a j. zajímavosti a „indicie pravosti“.

Dr. V. Zákrejs.

NA KRÁLE. K. J. Erben (vydání Hynkovo 1886, str. 37) popisuje hru na krále, kdy se z tenké hůlky uříznou stejné dva špalíčky a »potom po délce rozštípnou je na půly«. (si ju na dvě pole rozčepichu). Hráč vezme ty čtyři »losy« do ruky, zamíchá a hodí na zem. Rozhoduje, padnou-li na vrch stranou bílou nebo černou (»trst černú«). Tato hra je prastará, Němci na Slovensku nazývají ji »das rebeln«, ze staroslovanského »grěb«, hřeb, nyní los; již Tacitus (Germ. 10.) hru tuto vypisuje, nazývá ji »sortium consuetudo simplex« = prosté losování. Bylo tedy i složité. — Uvádím jen jako příspěvek k hádání v Jaroslavu (obraz v zámku Častolovickém je nejasný) a k sebrání hlasů v RZ. Neméně zajímavý je název »Na krále«, neboť praví se v Jaroslavu 57: »vterej polie králi imě vzděchu«.

DRZ.

DAVORIN ŽUNKOVIČ ZEMŘEL. Před necelým rokem jsme u příležitosti jeho osmdesátin ocenili význam tohoto badatele slovanského dávnověku, nyní však nám dochází zpráva o jeho úmrtí. Zemřel dne 18. září 1940 ve své jugoslávské vlasti, v Ptuj u Mariboru, kde byl správcem studijní knihovny. Snad proto, že byl krajanem slovinského slavisty B. Kopitara, považoval za svou povinnost zařadit RKZ do programu svého studia slovanské minulosti, a v jedné věci se mu jistě podařilo provést roku 1911 odhalení tohoto významu: fotografický důkaz o tom, že v RZ není kryptogram »Hanka fecit«. Jeho zjištění vyvolalo takový ohlas, že do Prahy byl poslán archivář dvorní knihovny, aby je přezkoumal. Žunkovič se pokusil jako první o vědecký rozbor run na veles-turském nápisu runovém, který Ž. m. j. uveřejnil ve svém spise »Slavische Runendenkmäler«, který vycházel jako příloha časopisu »Staroslovan« (Kroměříž 1913 a 1914).

Žunkovič nahromadil takové množství látky o slovanské minulosti, že přes to, že se v ledačems unáhlil, zbývá ještě velmi mnoho, co poskytne dalším badatelům široký základ k novým výzkumům. — Čest památce neúnavného bojovníka!

VYCHÁZKY PO STARÉ PRAZE.

Česká Společnost rukopisná rozhodla se pořádati pro své pražské členy vycházky po staré Praze, na které členy a přátelé Společnosti upozorňuje. Konají se zpravidla o 15. hodině v neděli a ve svátek. Program je oznamován v nedělním, po příp. sobotním tisku, zejména pak v pražském vydání »Národní Politiky« v rubrice »Zprávy spolkové-vycházky«.

První vycházka byla uspořádána dne 20. října, a to na Královský Vyšehrad, kde se členové seznámili se zajímavou a poutou historii tohoto prastarého sídliště. Zejména byly prohlédnuty všechny tamější vykopávky a historicky cenné stavby, které mají svůj význam i pro otázku rukopisnou. Vycházka byla zakončena na památném hřbitově s hroby velikánů, kteří mají k Rukopisům svůj vztah a to jak po stránce vědecké, tak i umělecké.

Doufáme, že členové a přátelé Společnosti se při vycházkách příštích dostaví v tak hojném počtu, jako tomu bylo při této první vycházce!

V. S.

Za rok 1939 a 1940 odebrali se na věčnost tito členové Společnosti:

Marie Divišková, Praha,
František Hola, stavitel, Český Brod,
František Frank, řed. reálky, Plzeň,
JUDr. Václav Perek, advokát, první předseda České Společnosti rukopisné, Praha,
Ing. Bohdan Bečka, em. ministr, Praha,
Ing. Josef Vlasatý, Praha,
Msgre Dr. Frant. Příkryl, Drahotuše na Hané,
Dr. Max Křepínský, univ. profesor, Praha,
Dr. Jaroslav Rytíř, zvěrolékař, Krpy,
Frant. Hampl, Týnec nad Labem,
Arch. Stan. Musil, stavitel, Kroměříž.

Čest jejich památce.

ORGANISAČNÍ HLÍDKA. Od posledního výkazu přibýlo Společnosti 18 členů činných, 23 členů zakládajících a 2 členové přispívající.

UPOZORNĚNÍ. Česká společnost rukopisná připravila pro své členy v podzimním období řadu přednáškových večerů o RKZ. Blíží se oznámeno tiskem a pozvánkami.

PRVNÍ PŘEDNÁŠKA v podzimním období se bude konat pouze pro členstvo dne 11. listopadu 1940 o 20. hod. v ruském sále hotelu BERÁNEK na Král. Vinohraděch a prosloví ji předseda Společnosti p. univ. prof. Dr. Viktorin Vojtěch na námět: Zkoumání starých rukopisů,

DŮLEŽITÉ! Členové Společnosti, kteří dosud neposlali zpět jednatelem zaslané jim ku podpisu

arijské prohlášení,

necht tak učini neprodleně.

Česká společnost rukopisná sdružuje přátele Rukopisů — laiky i odborníky, pořádá přednášky a exkurse, spravuje Rukopisný fond pro další výzkum RKZ, podporuje vydávání spisů a vydává časopis, který zpravuje o posledních rukopisných aktualitách. Příspěvky: zakládající člen 200 K jednou pro vždy, přispívající K 50.— činný K 20.— (stud. K 10.—) ročně. Stud. činným členům může být příspěvek prominut. Zápisné K 10.— (stud. K 5.—).

PŘEDPLATNÉ »Zpráv České společnosti rukopisné« je 10 korun. Členům se »Zprávy« zasílají zdarma.

Uzávěrka příštího čísla »Zpráv« 20. listopadu 1940.